

sphæram activitatis suæ, quia quælibet humana fides sub sphæra naturali continetur. Ad secundum, dicitur errasse Pelagium, quia loquens de Christiana fide, prout ad salutem necessaria est et ex parte sua sufficit, dixit viribus solius naturæ exhiberi posse, supposita tantum revelatione, seu propositione sufficiente. Fides autem acquisita non est qualis esse debet ad salutem, et, sive illa præcedat, sive non, semper est necessaria propria fides infusa, de qua Scriptura, Concilia et Sancti loquuntur, ut sæpe diximus; de fide autem acquisita nec affirmant aliquid, nec negant, quia nihil ad doctrinam necessariam fidei et salutis animarum pertinebat. In hoc ergo sensu admittimus responsum in argumento datum per distinctionem fidei in perfectam et imperfectam.

26. *Solvitur tertia in num. 2. — Fit satis ultimæ.* — Ad replicam autem, seu tertium argumentum ex errore Semipelagianorum, et definitione Concilii Arausicani, respondemus longe diversam fuisse sententiam Massiliensium. Quia illi loquebantur de fide, quæ, licet esset imperfecta, esset tamen initium quoddam et inchoatio veræ ac supernaturalis fidei, sive illud initium ponerent in voluntate credendi, eamque vocarent imperfectam fidem, sive in assensu aliquo intellectus, qui esset quidem verus assensus conferens ad salutem, indigens tamen aliqua majori perfectione, quam ipsamet inchoata fides posset impetrare seu mereri; et hoc est quod damnant Arausicanum Concilium et Patres. At vero fides acquisita ita est imperfecta ex natura et specie sua, ut non solum sit infra fidem infusam, sed etiam extra omne initium et inchoationem ejus; quia nec includit voluntatem credendiam et salutarem, quam fides Christiana requirit, neque est inchoatio vel quasi fundamentum Christianæ fidei. Et ideo talis fides acquisita nullo modo impetrat vel meretur infusam, neque est salutis initium. Unde Arausicanum Concilium, cap. 6, sic definit: *Si quis dixerit sine gratia Dei credentibus, etc., misericordiam Dei conferri, non autem ut credamus, etc., sicut oportet, per infusionem Spiritus Sancti fieri confitetur, resistit Apostolo, etc.* Ubi addendo illam particulam, *sicut oportet*, indicavit de alio modo fidei, quæ non sit sicut oportet, an esse possit sine gratia, nihil ad doctrinam fidei referre, dummodo naturalis fides non credatur esse meritum, aut ratio obtinendi gratiam Spiritus Sancti ad perfectam fidem. Et ita patet responsio ad quartum;

negamus enim sequelam, id est, hanc fidem acquisitam esse posse meritum infusæ, vel gratiæ ad illam, quia illa est valde imperfecta, et omnino naturalis ordinis; in quibus actibus nullum est meritum gratiæ; neque facienti quod potest per vires naturæ, datur gratia ratione talis actus, ut infra suo loco latius dicitur. Augustinus autem loquitur de fide vera et Christiana, licet inchoata tantum, ut capite sequenti explicabo.

CAPUT XI.

UTRUM FIDES ALIQUA, QUÆ IDEM MOTIVUM CREDENDI, EAMDEMQUE RATIONEM FORMALEM OBJECTI HABEAT CUM FIDE INFUSA, POSSIT HABERI EX VIRIBUS NATURÆ, SINE AUXILIO GRATIÆ?

1. *Recentiorum opinio.* — Hæc quæstio valde necessaria est ad intelligendum quantæ sint vires liberi arbitrii ad operandum circa supernaturalia objecta, quæque sit propria differentia inter actus infusos et acquisitos, qui in eadem materia versantur. Unde ex se quæstio communis est omnibus actibus infusis, soletque sub his generalibus verbis tractari, an actus in sua substantia supernaturalis, et actus naturalis possint versari non solum circa idem materiale objectum, sed etiam circa idem formale. Nos autem nunc de fide agimus, postea de cæteris dicemus, prout specialis ratio aliarum virtutum postulaverit, ita enim fiet ut melius difficultates singulæ expendantur. Aliqui ergo ex modernis Theologis, non contenti his quæ in capite præcedenti dicta sunt, contendunt posse hominem assentiri rebus revelatis sufficienter propositis, per vires suas, sine auxilio gratiæ, sub eadem ratione formali objecti, et ex eodem motivo ex quo credimus per gratiam et per Christianam fidem. Et nihilominus, ut salvent definitiones fidei contra Pelagianos et Semipelagianos, dicunt illam fidem quæ habetur per vires naturæ, non esse sicut oportet ad salutem vel ad initium salutis, solum quia in entitate sua est ordinis naturalis, et imperfecta, comparatione alterius fidei supernaturalis. Unde sic opinantes non recedunt a sententia quam cap. 4 docuimus, sed addunt circa idem objectum materiale et formale posse versari actus specie et substantia differentes, non ex objectis, sed ex modo tendendi in illud, nobiliori et altiori, vel inferiori et ignobiliori; et hac ratione dari, circa idem objec-

tum, actum in substantia supernaturalem, et actum naturalem, specie et entitate omnino diversos.

2. *Primum principium quo recens fulcitur opinio.* — Fundamentum hujus sententiæ sumitur ex duobus principiis. Unum est, esse possibile actus diversos in specie versari circa idem objectum formale, non tantum quoad rationem formalem quæ in illo attingitur (de hoc enim nulla esset controversia), sed etiam de ratione sub qua attingitur. Probatur, quia formale objectum, licet sæpe distinguat actus, sitque ad id sufficiens quando intervenit, non est tamen adæquata ratio distinguendi actus, nec simpliciter necessaria, quia possunt distinguui ex modo diverso tendendi ad idem et ex eodem motivo. Id patet in motibus, non enim semper distinguuntur ex terminis, sed interdum ex modo tendendi, ut de circulari et recto tradit Aristoteles, 5 Physic., cap. 3, text. 33. Item in actibus voluntatis; circa idem bonum, amor, desiderium et delectatio, seu voluntas simplex, intentio et fruitio specie distinguuntur ex modo tendendi, juxta doctrinam D. Thomæ 1. 2, quæst. 12, artic. 1, ad 4. Item voluntas et appetitus sensitivus interdum tendunt in idem objectum sub eadem ratione delectabilis, et nihilominus eliciunt actus specie diversos, non propter diversitatem cognitionum, nam cognitio est conditio objecti, non ratio, sed propter diversitatem potentialium. Item in duobus Angelis specie diversis, amores naturales Dei in ipsum sub eadem ratione bonitatis tendunt, et nihilominus amores illi distinguuntur specie ex modo amandi simpliciori, vel (ut ita dicam) spiritualiori in sua entitate: ergo non repugnat actus specie distinguui circa idem objectum formale. Neque reddi potest ratio sufficiens cur hoc repugnet, cum actus ex multis principiis pendeat, præsertim ex potentia, a qua, propter nobilitatem suam, potest nobiliorem essentiam et speciem accipere, etiam si in idem objectum tendat.

3. *Rationis applicatio et declaratio.* — Sic ergo in præsentem non repugnabit circa idem objectum formale fidei, quod est veritas prima revelans, dari assensus specie diversos, unum naturalem, alium vero supernaturalem ex modo nobiliori tendendi, et ex principio superioris ordinis a quo procedit. Declaraturque ulterius in hunc modum, quia inter assensum et rationem assentiendi non requiritur hæc proportio, ut si actus est naturalis, ratio assentiendi etiam sit naturalis,

et similiter, si actus est supernaturalis, ratio assentiendi sit supernaturalis; ergo potest esse actus naturalis ex motivo supernaturali, et e contrario: ergo eadem ratione poterunt esse actus supernaturalis et naturalis fidei sub eodem motivo supernaturali. Antecedens probatur, quia cognitio per se infusa hujus principii, *Totum est majus sua parte*, nititur in intrinseca connexionem terminorum, in qua etiam nititur naturale iudicium ejusdem principii: et scientia quam Deus habet de veritate hac naturali, *Petrus peccabit*, supernaturalis est, et solum ex parte objecti fundatur in veritate ipsa, quæ naturalis est; e contrario vero voluntas nostra actu naturali potest diligere Deum trinum et unum propter bonitatem tam mirabili modo communicabilem, quæ ratio supernaturalis est, quam altiori modo potest diligere charitas infusa; ergo.

4. *Secundum principium et fundamentum.* — Aliud principium est, sæpe non esse possibile inter actum naturalem et supernaturalem circa eandem materiam, assignare diversitatem ex objecto formali. Hoc præcipue patere potest in actibus amoris, quibus amatur Deus propter seipsum: nam utriusque amoris formale objectum, seu ratio propter quam et sub qua amatur Deus, est bonitas Dei, prout in se est; hæc autem est una et simplicissima, et specialiter hoc declarat ratio proxime facta de dilectione Dei, ut trinus est. Deinde vero in fide idem ostenditur. Nam hæreticus credit multa mysteria, quia prima veritas illa revelavit, hoc enim profitetur, et expresse vult, unde non potest in hoc falli; hæc autem ratio est quam fides Christiana respicit, et quæ sufficit ad actum fidei supernaturalis, evidentiusque invenitur illud idem motivum credendi in fide dæmonum, illi enim coacti credunt Deum esse trinum, quia evidens illis est Deum hoc dixisse, ut docet D. Thom. 2. 2, quæst. 5, art. 2. Unde in assensu illo immediate ducuntur auctoritate Dei, et illa sola premuntur: ergo assentiuntur sub eadem ratione sub qua fidelis eundem articulum credit. Nec refert quod, ad judicandum Deum illa dicere, ducantur signis naturaliter cognitis, quia hoc non obstat quominus ad assensum rerum dictarum sola auctoritate Dei moveantur, quia non per se illis assentiuntur, sed quatenus attestata a Deo sunt.

5. *Stabilitur alia ratione.* — Tertio, add potest ratio, quia si, proposita sufficienter fide cum omni interna illuminatione et excitatio-

ne ad supernaturalem actum volendi et credendi, fingamus Deum negare concursum adjuvantem concomitanter ad supernaturalem actum, dare autem concursum ad naturali modo volendum, tunc voluntas eliciet actum naturalem, et non nisi ob eandem bonitatem sibi propositam, quia tunc non habet aliud objectum: ergo voluntas illa naturalis habet idem objectum formale, quod haberet si Deus vellet supernaturaliter concurrere. Idemque argumentum procedit de assensu intellectus: imo eadem ratione, si Deus vellet concurrere supernaturaliter cum voluntate, et intellectui non daret supernaturalem concursum, sed naturalem, ut facere potest, tunc voluntas credendi esset supernaturalis, et assensus esset naturalis, cum tamen voluntas illa moveat intellectum ad credendum supernaturali motivo. Et eadem ratione posset Deus e contrario dare concursum supernaturalem intellectui, et non voluntati, et tunc assensus intellectus esset supernaturalis, voluntatis autem naturalis, quamvis esset sub motivo supernaturali. Quæ ratio confirmat quod in priori puncto in ultima ratione dicebam, non esse necessarium ut servetur proportio naturalis vel supernaturalis, inter entitatem actus et motivum.

6. *Probatur quarto.*—Quarto, principaliter suaderi solet hæc sententia, quia si non possent fides acquisita et infusa habere idem formale objectum, posset homo experiri, et evidenter cognoscere quando eliciat actum fidei acquisitæ, quando vero infusæ; consequens est falsum, et ex eo potest sequi aliud absurdum; ergo. Sequela patet, quia intellectus non potest ignorare qua ratione moveatur ad credendum; nam hoc maxime nosse oportet, ut credere possit; ergo si assensus acquisitus et infusus non possunt distingui, nisi propter diversas rationes credendi, poterit quis, præsertim si cum reflexione attendat, experiri an fide naturali vel altiori credat. Falsitas autem consequentis primo videtur manifesta per experientiam, nullus enim potest vere affirmare se experiri suum actum esse supernaturalem. Secundo, hæreticus credens articulum Trinitatis omnino putat se credere illud fide infusa, et plane fallitur. Tertio, alias etiam posset quis evidenter experiri se diligere Deum vero actu charitatis, quia etiam non ignorat intellectus quod objectum, quamque rationem amandi illud proponat voluntati. Unde ulterius infertur posse hominem experimento cognoscere se esse justum, quod

quam sit absurdum postea suo loco videbimus.

7. *Auctoritas quæ huic sententiæ patrocinatur.*—His rationibus addi solet multorum Theologorum auctoritas. Et imprimis allegantur omnes Doctores qui censent actus fidei et aliarum virtutum infusarum esse naturales in substantia, Scotus, Gabr., Durand., Major, Almain, et Cajetanus. Verumtamen hi auctores ad hoc solum possunt adduci, quod in objectis horum actuum unam tantum rationem objectivam agnovisse videntur, eamque naturalem; hæc enim ratione tantum unam speciem essentialem, eamque naturalem in illis actibus cognoverunt, illosque solum ex modis accidentalibus distinxerunt. Aliunde vero possunt contra dictam sententiam allegari, quatenus supponere videntur actum supernaturalem non posse in substantia distingui a naturali, nisi in objectis sit distinctio propter quam necesse sit illos duos ordines actuum distinguere. Sed fortasse non id supponunt, nec illa ratione moventur, nam habitus infusos, saltem fidei, spei et charitatis, fatentur esse specie diversos ab habitibus acquisitis, cum tamen utrosque cogantur fateri, sub eadem ratione formali operari, quia non aliam rationem operandi in objectis illorum habituum, sicut neque in eorum actibus agnoscunt. Et ita in charitate aperte declarat Scot., in 3, dist. 27, ad 4 principale. Unde sicut in habitibus hanc distinctionem admittunt circa idem objectum formale, ita fateri coguntur eandem esse possibilem in actibus, licet propter alias conjecturas vel considerationes illam de facto negent in actibus; cum tamen, supposita possibilitate, revera magis consequenter magisque probabiliter etiam in actibus de facto admittatur. Denique Scotus, in 3, distinct. 33, quæst. 2, in ultimis verbis, probabile existimat fidem non habere unitatem ex objecto, sed ex se, et consequenter nec speciem nec supernaturalitatem; ergo eadem ratione idem dicere posset et deberet de actu fidei. Præterea, Quodlib. 14, a. 1, lubricè loquitur, in eandem tamen sententiam inclinat. Quam tenet etiam Aragon. 2, q. 1, art. 1, § *Sed ex hoc*. Et solet tribui Molinæ in Concord., q. 14, art. 13, disp. 7, quia in principio dicit, postquam proposita est et explicata fides, et argumenta quibus persuadetur Deum eam revelasse, satis sunt intellecta, posse hominem actu naturali quoad substantiam assentiri rebus propositis, *tanquam a Deo revelatis*: unde a fortiori diceret talem assen-

sum oriri ex naturali voluntate credendi; et in disput. 14, videtur idem sentire de amore et contritione, de quibus inferius dicemus.

8. *Vera sententia docet fidem acquisitam non attingere Deum eodem motivo, quo infusa.*—Contrariam sententiam iudico omnino veram, nimirum, ita esse distinguendam fidem acquisitam circa mysteria fidei a fide infusa, ut nunquam possit intellectus suis viribus vel actu naturali attingere veritatem revelatam, vel illi assentiri sub eadem omnino ratione sub qua illam attingit fides infusa. Ita sentiunt moderni omnes qui hoc punctum attigerunt; Medin. 1. 2, quæst. 62, art. 2; Bannez 2. 2, quæst. 5, art. 2, quæst. 6, art. 1, et quæst. 24, a. 2; Viquer., in Instit., c. 10, § 3, vers. 16; Azor., lib. 3 Instit. Moral., cap. 24, quæst. 2. Idem sentit Soto, libro 2 de Natur. et grat., cap. 7, negans hæreticum assentiri propter rationem formalem objecti fidei; et Vega, libro 9 in Trident., cap. 3, declarans rationem formalem objecti fidei, et dicens omnia, quæ sub illa ratione creduntur, eodem habitu credi. Idem docuerat Capreol. in 3, dist. 24, quæst. 1, artic. 3, ad argumenta Scoti contra secundam conclusionem, et sumitur ex Bonaventura, in 3, dist. 23, art. 2, quæst. 2, quatenus distinguit fidem acquisitam et infusam earumdem rerum per rationes formales credendi. Quod etiam tenet ibi Richard., artic. 7, quæst. 2; Alens., 3 p., quæst. 64, art. 2, et communiter Doctores scribentes de fide. Præcipue vero D. Thom. 2. 2, quæst. 1, art. 1, et quæst. 5, art. 2 et art. 3, præsertim ad 1; et in 3, distinct. 24, art. 1, quæst. 1, et aliis innumeris locis, ubi rationes essentielles fidei infusæ, tam quoad actum quam quoad habitum ponit in ratione formali cui innititur, quam dicit esse primam veritatem revelantem, semperque distinguit hunc assensum fidei Christianæ, ab omni alia fide circa easdem veritates, ex hoc objecto formali, negatque fidem vel dæmonum vel hæreticorum, in his quæ credunt, in hæc ratione formali objecti fundari. Nec certe Molina a divo Thoma discrepat, nam in eadem disput. 7, § *Nostram*, declarat illam fidem acquisitam, quæ potest haberi de veritatibus fidei, esse assensum mere opinativum, et fidem humanam; sentit ergo non fundari in divina auctoritate tanquam in unico et proprio motivo. Infra vero declarat ideo dixisse hæreticum aliquos articulos revelatos a Deo credere esse veros, quia sibi persuasit esse revelatos a Deo. Quæ omnia licet vera sint, non ideo affirmat Molina habere hæreticum idem objec-

tum formale in credendo articulum fidei, quod habet catholicus, ut ex sequenti discursu patebit.

9. *Duplex modus credendi revelata.*—Ut ergo assertionem probemus, et sine æquivocatione procedamus, declarare oportet quid sit credi aliquid ut dictum, vel quia dictum a Deo. Duobus enim modis id potest intelligi. Primo, ut solum testimonium et auctoritas Dei sit tota ratio credendi, et res dictas, et quidquid ad illas credendas simul credere seu cognoscere necesse est, nimirum Deum eas dixisse, et in his quæ dicit, nec falli nec fallere posse, ita ut totum hoc eadem fide teneatur. Secundo, potest aliquis credere revelata, quia Deus illa revelavit, credendo quod illa revelaverit, non ex ipsa revelatione, sed ex suo arbitrio, suis conjecturis, vel humanis testimoniis. Prior modus est fidei infusæ, et in illo sola divina auctoritas est tota ratio credendi, et ad illam formaliter fit ultima resolutio fidei. Et hoc modo dicimus non posse intellectum, per vires et actus naturales, credere quia Deus dicit, neque sub ea ratione formali, sub qua credit fides infusa. Posterior vero credendi modus est humanus, et revera in eo non servatur eadem ratio formalis objecti, ut respondendo ad argumenta dicam. Hoc posito, duobus modis potest probari assertio; primo per media theologica, quæ apud me fortiora sunt; secundo per discursum metaphysicum, seu philosophicum.

10. *Primum argumentum ex Paulo.*—*Perpenduntur duo in testimonio.*—Argumentor ergo primo testimonio Pauli, 1 ad Thessal. 2, dicentis: *Gratias agimus Deo sine intermissione, quia cum accepissetis a nobis verbum auditus Dei, accepistis illud non ut verbum hominum, sed ut est vere verbum Dei, qui operatur in vobis, qui credidistis.* In quo testimonio duo expendo; unum est, accipere verbum ut verbum Dei, nihil aliud esse quam dare illi fidem ex solo Dei testimonio in illo sistendo, et non reducendo illud ad humanas rationes, jam enim acciperetur ut verbum hominum, et tamen hoc dicit Paulus esse opus Dei in illis operantis, utique per gratiam, pro qua Paulus agit gratias sine intermissione, declarans esse opus gratiæ, ut optime ponderat Augustinus libro de Prædestinatione Sanctorum, cap. 19. Aliud expendendum est, Paulum simpliciter dixisse accipere verbum Dei, ut Dei, esse opus Dei, significans semper esse tale, quia ubi ipse non distinxit, non licet nobis excipere; ergo accipere verbum Dei ut

verbum ejus, nunquam est naturale, sed semper est opus gratiæ; ergo et formaliter credere ex testimonio Dei, in illo sistendo, nunquam est naturale, quia quicumque ita credit, accipit verbum Dei, ut verbum Dei.

11. *Secundum ex aliis Scripturæ testimoniis.* — Secundo argumentor ex illis generalibus testimoniis: *Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis*, etc., id est, nostris solis viribus; et illud: *Sine me nihil potestis facere*, et similia. Nam qui, audito verbo Dei, ita de illo cogitare suis viribus potest, ut illud credat omnino, quia est verbum Dei, sine dubio ex se habet cogitationem valde perfectam, et de se aptissimam ad salutem. Atque in hunc fere modum expendit hunc locum Augustinus, de Prædestinatione Sanctorum, cap. 2. Quia si non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis, quasi ex nobis, profecto nec sumus sufficientes credere aliquid ex nobismetipsis. Item explicantur illa verba de cogitatione pia, et conducente ad salutem; at profecto ex magna pietate creditur quidquid ex sola Dei revelatione et testificatione, præsertim obscura, creditur. In quo etiam considero Pelagium propterea damnatum esse simpliciter, quia dixit, proposito verbo Dei, posse hominem credere Deo dicenti, sola sua libertate, ut constat ex Aug., epist. 105 et 106, et ex Conciliis sæpe citatis; at vero si homo posset sua libertate et potestate credere omnia revelata, nixus sola Dei auctoritate, sententia Pelagii non fuisset simpliciter falsa, sed potius vera; non ergo fuisset absolute damnanda, sed explicari debuisset, illam fidem per naturalem entitatem actus non esse sufficientem, sed requiri supernaturalem actus entitatem, quod Concilia non faciunt, sed absolute damnant assertionem talis fidei naturalis.

12. *Evasio præcluditur.* — *Confirmatur.* — *Responsio non admittitur.* — Dices non damnare simpliciter, sed cum illo addito, *sicut oportet*. Respondeo primo, etiam damnare simpliciter, loquendo de fide in Deum, seu de hoc, *credere Deo*. Hoc enim intendit Conc. Trident., cap. 6, cum inquit: *Disponuntur ad ipsam justitiam, dum excitati divina gratia, et adjuti, fidem ex auditu concipientes, libere moventur in Deum, credentes vera esse quæ a Deo revelata sunt*. Per quæ verba plane declarat, quid in fide sit, credere *sicut oportet*, utique, revelata esse vera, quia revelata sunt a Deo, in ipsum tendendo per talem fidem, tanquam in auctorem fidei, et unicam rationem ejus. Et Concilium Arausicanum, can. 5,

in ultimis verbis supra tractatis, damnat dicentes *fidem illam, qua in Deum credimus, esse naturalem*, ubi non addit, *sicut oportet*, quia in illa particula, *in Deum*, continebatur, quæ non potest habere alium sensum nisi quem in verbis Concilii Tridentini explicuimus. Et canone 23 de charitate, ait non posse liberum arbitrium solum aut diligere Deum, *sicut oportet, aut credere in Deum*, ubi non repetit particulam, *sicut oportet*, quia intelligitur inclusa in illo, *credere in Deum*. Igitur quoties assensus fidei in Deo solo nititur, est sicut oportet, et non potest esse nisi actus proprius gratiæ, ac subinde supernaturalis. Confirmatur et declaratur, quia si homo potest credere Deo ex divina tantum auctoritate, potest sua virtute credere summa certitudine et infallibilitate; ergo, quantum ad mores pertinet, jam habet perfectissimam fidem, nam distinctio quasi materialis in entitate naturali vel supernaturali parum ad mores refert, si adhesio ad objectum eadem est, et ad bene operandum æque conducere potest. Respondent aliqui actum fidei naturalem semper esse minus certum, etiamsi in puro Dei testimonio nitatur. Sed hoc profecto non consequenter dicitur. Nam si est sermo de certitudine objectiva, idem Dei testimonium, si in illo pure sistitur, æque certum et infallibile est: si vero sit sermo de certitudine ex parte subjecti, illa et est extrinseca, et quasi per accidens, et in actu naturali major esse potest.

13. *Tertium ex ratione.* — Præterea argumentor ratione in hunc modum. Si ratio formalis objecti fidei talis est, ut liberum arbitrium suis solis naturalibus viribus possit actum absolutum et efficacem propter illam elicere, ergo tale objectum, seu ratio operandi non est de se supernaturalis, sed potius naturalis. Consequens est falsum: ergo. Sequela patet, quia in præsentibus illud maxime dicitur supernaturale, quod superat naturales vires liberi arbitrii: sic enim dicitur habitus infusus supernaturalis, quia per actus liberi arbitrii acquiri non potest, et actus supernaturalis, quia per vires arbitrii fieri non potest; ergo similiter objectum erit supernaturale, quod, ut tale est, viribus naturalibus attingi non potest; ergo e contrario motivum formale, quod viribus naturæ attingi potest, supernaturale non est. Consequens autem nec a Doctoribus contrariæ sententiæ conceditur, quos ego viderim, nec videtur posse secure concedi, quia destruit fundamentum necessitatis gratiæ ordinis supernaturalis. Nam si

formale illud motivum naturale est, profecto ad eliciendum actum illi objecto et motivo proportionatum, quantum ipsum postulat, non erit necessarius habitus supernaturalis nec gratia, falsumque est hos actus supernaturales versari circa objecta supernaturalia, vel excedentia vires naturales hominis, quod tamen est expresse contra communem sensum, præcipue divi Thomæ 1. 2, quæst. 109, art. 3, ad 1 et 3, et quæstione 62, articulo 1, et quæst. 63, artic. 3, et alibi sæpe, et communiter Theologi ita loquuntur.

14. *Effugium.* — *Rejicitur.* — Responderi potest motivum illud esse attingibile, et actu naturali et actu supernaturali, et priori modo esse objectum naturale, posteriori vero esse supernaturale. Juxta quam distinctionem aliqui etiam dicunt distingui illos actus naturales et supernaturales, ex rationibus formalibus sub quibus attingunt objecta, illas vero rationes non esse distinctas motiva, sed esse distinctas attingibilitates ejusdem motivi. Nam in fide veritas Dei in dicendo, ut attingibilis per assensum naturalem, est ratio objectiva sub qua fidei acquisitæ; ut vero attingibilis superiori modo est objectum formale assensus fidei supernaturalis. Hæc vero responsio, si attente consideretur, supponit distinctionem in actibus, et ab illis sumit rationes sub quibus attingitur objectum potius quam e converso, ut inferius in simili explicabo. Unde in re non dicit aliquid distinctum a priori sententia, sed idem alio modo. Supponit enim assensus propter idem motivum esse posse distinctos ex se, seu ex modo tendendi inferioris vel altioris ordinis, et inde considerat duas attingibilitates in objecto ratione distinctas, quæ revera non sunt nisi denominationes extrinsecæ ab actibus desumptæ: nam illa duplex attingibilitas nihil vel absolutum, vel respectivum secundum rem addit illo motivo, sed tantum relationes rationis fundatas in denominationibus extrinsecis sumptis a duobus actibus, qui possunt elici ex tali motivo.

15. *Amplius impugnatur.* — Quocirca verbis illis eluditur potius quam solvitur ratio facta: tum quia motivum esse supernaturale, non est denominatio extrinseca, sed est excellentia motivi superantis vires naturales intellectus creati, ideoque si intellectus creatus potest suis viribus absolute velle, vel assentiri ex tali motivo specifico, secundum ultimam ac propriam rationem suam spectato, tale motivum non potest dici supernaturale, sed naturale: tum etiam quia, juxta illam sen-

tentiam, nullum est tam naturale motivum, quod non possit attingi per actum supernaturalem, quoad substantiam, si Deus velit illum infundere; ut, verbi gratia, Christus, per scientiam per se infusam, et per acquisitam, cognoscit hominem esse risibilem, ex hoc medio et motivo quod est rationalis, et ita habet assensum naturalem et supernaturalem ex eodem motivo, et nihilominus motivum est naturale, quia viribus naturæ sufficienter attingitur; ergo si tale est etiam motivum fidei divinæ, illud de se naturale est, licet fortasse Deus dare possit homini actum supernaturalem propter idem motivum.

16. *Alia evadendi via.* — Dicitur forte argumentum concludere illud motivum non esse absolute supernaturale, comparatum ad vires naturales intellectus, et supposita applicatione vel propositione talis motivi; dici vero supernaturale, quia applicatio vel propositio talis motivi est supernaturalis, id est, non debita capacitati naturali hominis, sed ex extrinseca Dei ordinatione gratis concessa. Quod etiam suaderi potest, quia Deum esse primam veritatem, quædam veritas naturalis est; Deum item, si quid testificetur, dignum esse fide certa, quia mentiri non potest, objectum est naturaliter notum: solum ergo est supernaturale quod aliquid revelet et attestetur, præsertim de his quæ per rationem naturalem cognosci non possunt. Hæc autem revelatio seu attestatio solum est veluti applicatio illius motivi; ergo illud de se naturale est, solumque supponit applicationem seu revelationem supernaturalem, ideoque, tali facta propositione, posse hominem viribus suis propter illud motivum plene et cum omni determinatione assentiri, licet perfectius id faciat, si a Deo moveatur ad altiori modo assentiendum.

17. *Hæc responsio multum accedit ad Pelagii errorem.* — Sed cavendam censeo responsionem hanc, nam multum accedit ad errorem Pelagii, quod, facta revelatione, possit homo credere viribus suis, ut paulo antea dixi. Quia si motivum illud est naturale in ordine ad vires naturales nostri intellectus, fides naturalis est illi satis proportionata, et non est cur non sit sufficiens in suo genere ad salutem, cum Deo soli tanquam attestanti nitatur. Nec poterit fides illa dici humana, sed divina, cum in Deo solo fundetur, et illi subiciat intellectum, nec erit ad illam necessaria gratia, nisi ex parte revelationis, quam Pelagius non negabat. Dicere autem majorem gratiam seu adjuvantem solum requiri ut